

OPERATIE BITING

Inhoud

Inleiding	7
Over de tijdsaanduidingen	14
1 Reg	15
2 Dickie	34
3 Boy	52
4 Rémy	69
1 'De uitzonderlijkste spion die ik ooit heb ontmoet'	69
2 Bruneval	88
5 Johnny	95
1 C Company	95
2 Tilshead en Inveraray	105
6 Charlie	118
7 Partyplanning	126
1 'Pick'	126
2 De vijand	135
8 De sprong	151
9 Henry	174
10 Junior	195
11 Cook	212
12 De prijsuitreiking	230
1 Festiviteiten	230
2 Rad van fortuin	241

Appendix I: Orders van majoor John Frost voor Operatie Biting februari 1942	263
Appendix II: Slagorde voor C Company 2nd Parachute Battalion 28 februari 1942	272
Appendix III: Het rapport van generaal-majoor Frederick Browning over Operatie Biting, maart 1942	278
Dankbetuiging	297
Noten en iets over de bronnen	299
Bibliografie	309
Register	312

Inleiding

In de kleine uurtjes van 26 oktober 1941 vond een gesprek plaats tussen Winston Churchill en generaal Sir Alan Brooke; op dat uur omdat de premier nu eenmaal graag 's nachts werkte, al deed zijn gesprekspartner dat juist liever overdag. Churchill merkte op dat het leven van een man overeenkomt met het lopen door een lange gang met aan beide kanten gesloten ramen: 'Als je bij een raam komt, wordt dat door een onbekende hand geopend en het licht dat erdoor naar binnen komt, wordt alleen maar sterker door de tegenstelling met het donker aan het einde van de gang.'¹ In die donkere dagen van de Tweede Wereldoorlog – en vóór Pearl Harbor waren die voor Groot-Brittannië onophoudelijk somber – wist de premier met zijn passie voor offensief handelen nauwelijks nog kansen te zien om grote operaties tegen de asmogendheden te beginnen. Het 'einde van de gang' – de weg naar de overwinning van de geallieerden – bleef obscuur. Vier dagen na Churchills opmerking tegen Brooke voelde hij zich verplicht generaal Sir Claude Auchinleck in Caïro te schrijven dat 'Whipcord' – een plan om Sicilië binnen te vallen – moest worden losgelaten omdat het 'buiten bereik van onze schreden ligt'.²

Het grootste conflict in de geschiedenis van de mensheid werd niet opgevoerd op een constante toon van wreedheid, angst en opoffering. In elke gewelddadige samenleving, uitgezonderd Rusland mischien, waren er pauzes in het geweld, langere periodes waarin niets ingrijpends plaatsvond. De term 'schemeroorlog' werd gemunt om

de periode te beschrijven tussen september 1939 en april 1940, toen het Franse en het Duitse leger, samen met een naar verhouding klein Brits expeditieleger, passief tegenover elkaar stonden. Maar er waren later meer 'schemeroorlogen', toen er niet veel gebeurde, afgemeten tegen de maatstaf Stalingrad '42 of Normandië '44.

Na de nederlaag in Frankrijk in 1940 bleef Groot-Brittannië dapper doorstrijden op zee en in de lucht. Maar terwijl verhoudingsgewijs kleine Britse eenheden in de woestijn tegen de Duitsers en Italianen vochten, en daarna ook in Zuidoost-Azië tegen de Japanners, zat het grootste deel van de Britse landmacht opgesloten op de Britse Eilanden, waar het zich herbewapende en oefeningen hield voor de hervatting van de strijd tegen het Duitse leger op het Europese vasteland, die in het laatste oorlogsjaar uitgevochten zou gaan worden. Dit betekende niet dat de Britse strijdheren niets deden. Alan Brooke, die in december 1941 Chief of the Imperial General Staff zou worden, de opperbevelhebber van de landmacht, stond voor de aanhoudende spanning die meekwam met het uitstippelen van de strategie en met de nieuwe samenwerking met de Verenigde Staten. Maar veel would-be-slagveldcommandanten die waren gestationeerd in afgelegen delen van het Verenigd Koninkrijk ergerden zich: ze wilden niets liever dan de vijand tegemoet treden en de carrièremogelijkheden benutten die de oorlog hun bood, terwijl ze daar geen enkel zicht op hadden als ze slechts de oefeningen inspecteerden, toezagen op exercities en op de levering van wapens, en voertuigen en uitrusting afwachtten die alleen bij hun troepen zouden passen als ze tegen de Duitsers of Japanners gingen vechten.

Maar Churchill stond erop dat koste wat het kost, en vooral indachtig de Amerikaanse publieke opinie, niet de indruk mocht worden gewekt dat het Britse leger thuis helemaal niets uitvoerde. Hij drong aan op invallen op het continent, op het nastreven van doeleinden die op een of andere manier nuttig leken, of het op de korrel nemen van doelen die op zich geen enkele waarde hadden – die uitsluitend toegankelijk waren voor kleine amfibische eenheden. Veel generaals deinsden terug voor dit soort peuterpiraterij, en aan

de andere kant maakte de Wehrmacht zich er niet druk om. Volgens de Duitse doctrine werden oorlogen gewonnen op grote slagvelden door grote bataljons. Hitlers commandanten wezen vermeende bijzaken en trivialiteiten af, net als de meesten van hun Amerikaanse tegenhangers.

Maar de Britse premier hield nu juist van avontuur, persoonlijk zowel als nationaal. In januari 1942 werd een inval voorgesteld die beloofde echt winst op te leveren. Britten en Duitsers waren gewikkeld in een elektronisch conflict, ieder om hun luchtmacht te versterken en die van de tegenstander te frustreren via effectievere verbetering van hun radar. Aan de Franse kust van Het Kanaal waren nieuwe installaties verschenen, die duidelijk onmisbaar waren voor Hitlers verdediging tegen de luchtaanvallen van de RAF. Luchtverkenning noch decodering van Ultra, en ook niet het volgen van de Duitse zogenaamde ‘pulsoverbrenging’, konden de Britse specialisten vertellen wat ze moesten weten over dit nieuwe wapen – want radar was natuurlijk wel een wapen.

En dus stelde Scientific Intelligence van het ministerie van Luchtmacht voor om een aanval te plegen op de Duitse installatie in Bruneval,³ een gehucht met veel geboomte, 20 kilometer ten noorden van Le Havre. Het snelgroeiende Combined Operations Command maakte zich van het plan meester. Het leek praktisch haalbaar, zelfs met de beperkte financiën van de Britse land-, zee- en luchtmacht – ‘binnen het bereik van onze schreden’, om Churchill te parafraseren. Bruneval lag niet ver van huis, nog geen 150 kilometer van Portsmouth. Een inval daar bood mogelijkheden om nieuwe manschappen, tactieken, wapens en uitrusting te testen – zelfs revolutionaire middelen van oorlogvoering. Churchill was enthousiast. De stafchefs werden het eens. Er werden plannen gemaakt en voorbereidingen getroffen voor een inval, codenaam Biting, die in de nacht van vollemaan in februari zou plaatsvinden op een wijze die wel tot succes móést leiden. Er zouden geniesoldaten naartoe worden gezonden om onderdelen van de Würzburg te ontmantelen en mee naar huis te nemen, terwijl een compagnie van de zojuist gevormde 1st Parachute

Brigade de schatzoekers moest beschermen. Een aanval als deze was zeer geschikt om uit te voeren met zweefvliegtuigen, maar in januari 1942 was de Britse zweefvliegmaakt nog lang niet gereed om in actie te komen: parachutisten moesten de klus klaren.

Nu er geen Britse campagne plaatsvond op het Europese vasteland, trokken kleine zaken de aandacht van grote mannen. Later in de oorlog, toen dagelijks om het lot van hele legers en landen op het slagveld werd gestreden, zouden invallen als die bij Bruneval niet eens worden opgemerkt in de commandoposten van de groten. Mannen vochten en sneuvelden met duizenden zonder dat dat de regisseurs van het conflict ernstig van hun stuk bracht. Maar in februari 1942, toen het Britse en het Amerikaanse volk al een meedogenloos menu van nederlagen te slikken had gekregen, kreeg een onderneming als Biting een gewicht dat alleen op die plaats in die tijd haalbaar was. Het was alsof de schijnwerpers in een groot voetbalstadion werden gericht op een wedstrijd die werd gespeeld binnen lijnen die op een fractie van het veld waren getrokken. Charmante kerels als commodore Lord Louis Mountbatten en generaal-majoor Frederick 'Boy' Browning wedijverden om de eer. De operatie werd later beroemd als een vroege demonstratie van de moed en ondernemingszin van de jonge Franse verzetsbeweging, en waarvan generaal Charles de Gaulle de inspiratiebron en het boegbeeld was.

Biting leek mij de gelegenheid te bieden niet alleen maar te verhalen over een kleine Britse triomf, maar om het verhaal in de bredere context te plaatsen van de persoonlijkheden, die ieder op hun eigen manier fascinerend zijn: van de briljante agent van Scientific Intelligence, R.V. Jones, via Mountbatten, Browning, Frankrijks 'Colonel Rémy' en zijn kameraden, de parachutistenaanvoerder van de RAF, *wing commander* Charles Pickard, de grote ster van de luchtlandings-troepen, majoor John Frost, en *flight sergeant* Charles Cox, een kleine, kranige achtentwintigjarige oude radartechnicus die zich als 'vrijwilliger' had opgegeven voor de sleutelrol in Jones' technologische avontuur. Met al mijn boeken wil ik 'mensenverhalen' vertellen, omdat geschiedenis daarover gaat. En dit verhaal zeker.

Ik moet eigenlijk beginnen met het betonen van mijn respect voor mijn fantastische vriend, wijlen George Millar, zelf een oorlogstrijder én een goede verslaggever. George was in 1972 de schrijver van een verslag over Bruneval, aangevuld met persoonlijke interviews met hen die eraan hadden deelgenomen en toen nog springlevend waren. Mountbatten, nog steeds zeer zelfvoldaan over Biting, droeg een voorwoord bij waarin hij schreef hoe ‘wij van Combined Operations een kleine, maar totaal succesvolle inval pleegden onder de neus van de Duitsers’.⁴

Ik heb uitvoerig geput uit George’ verhaal en daarnaast gebruikgemaakt van persoonlijke getuigenissen die bewaard worden in het archief van het Imperial War Museum en het Airborne Assault Museum in Duxford, en van het overvloedige materiaal in de National Archives. Er is nu veel materiaal beschikbaar, waaronder vooral de eerder geheime militaire verslagen die nog gesloten waren toen George zijn verhaal schreef. Van de geschreven bronnen moet ik het in 2012 verschenen *Raid de Bruneval. Mystères et vérités* van Alain Millet en Nicolas Bucourt BEM noemen, waarin een schat aan details over Biting staat, vooral van Duitse kant, waarvan enkele nieuw waren voor mij. Er staan wel een paar punten in waarover te twisten valt, maar dit Franse verslag is verreweg de omvangrijkste studie van schrijvers van beide kanten van Het Kanaal. In september 2023 bewees Nicolas een meeslepende gids naar Bruneval te zijn, met een onuitputtelijke hoeveelheid kennis, die mijn schuld aan hem alleen maar deed toenemen. Gezegd moet worden dat alleen een bezoek aan de plaats zelf het verhaal Biting helemaal begrijpelijk kan maken, omdat geen foto of kaart echt kan laten zien hoe lastig het terrein was, vooral op de steile hellingen naar het strand.

Ik ben Julian Jackson en Robert Gildea dankbaar omdat ze me hebben gewezen op een paar bijzondere, recente Franse verhalen over de Résistance, met name de biografie *L'étrange colonel Rémy*, die Philippe Kerrand in 2022 publiceerde en van onschatbare waarde bleek. Ik kon gebruikmaken van de interviews die ik in 1980 van een dertigtal voormalige *résistants*, Franse verzetsstrijders, heb afgenomen voor

mijn inmiddels oude boek *Das Reich*, van wie ik veel heb gehoord over Frankrijk in oorlogstijd dat me verbijsterde – zowel goede als minder goede dingen. In *Finest Years* bespreek ik uitvoerig Churchills enthousiasme voor wat ik het militaire theater heb genoemd, een belangrijk element in de Britse oorlogsinspanning toen grotere dingen onbereikbaar waren. En in *The Secret War* heb ik het verzet besproken in heel bezet Europa.

In 2019 speelden soldaten van het moderne 2 Para Operatie Biting na, om redenen van instructie voor het leger. De film die hiervan is gemaakt en die te zien is op YouTube geeft iets van de sfeer weer van de actie in de nacht van 27 op 28 februari 1942, al is er niet de sneeuw te zien die toen heel Normandië bedekte; en de blunders en vergissingen die plaatsvonden komen nauwelijks aan de orde. Die doen zich in elke strijd voor, maar inzicht erin is belangrijk voor hen die de werkelijke gebeurtenissen achter de legende Bruneval trachten te begrijpen.

Mijn geloofsbrieven als kroniekschrijver worden misschien een klein beetje geloofwaardiger als ik vertel dat ik in 1963 als cadet bij 10 Para TA de basistraining en springcursus voor het parachutistenregiment heb voltooid en me mengde onder de grijsharige veteranen van John Frosts generatie. Ik raakte bekend met de wapens die door C Company in Bruneval zijn gebruikt, en een eenmalige deelname aan de massale nachtsprong van 3 Para op Cyprus overtuigde me ervan dat een aanval vanuit de lucht altijd een riskante bezigheid is en is geweest. Ik herinner me als de dag van gisteren het moment waarop de mannen die op het punt stonden uit onze RAF Argosy de novemberschemering in te springen, van onze compagniescommandant de ontnuchterende waarschuwing meekregen dat weigeren te springen een misdaad was die voor de krijgsraad kwam. Bijna twintig jaar later diende ik als bibberende toeschouwer van een van de veldslagen van 2 Para op de Falklandeilanden, waarin het bataljon optrad op een manier die aantoonde dat deze mannen waardige opvolgers waren van John Frost en zijn bende. Ik heb me zelden meer bevoorrecht gevoeld dan in die nacht in 1992 toen ik een van de

gasten was in de Guildhall, waar veel veteranen uit de Tweede Wereldoorlog verzameld waren om de vijftigste verjaardag te vieren van het parachutistenregiment. Mijn zoon vroeg me eens of hij voor een verkleedfeest mijn oude parachutistenjack mocht lenen, dat ik voor het laatst had gedragen toen we over Oost-Falkland marcheerden. Hij dacht, terecht, dat ik het toch nooit meer nodig zou hebben. Toch weigerde ik zoals een ouwe mopperpot dat moet doen, en ik zei: ‘Daar gaat het niet om.’

De inval in Bruneval was een spannende actie met belangrijke gevolgen. Het plan voor de aanval, verzonnen door de staven van Mountbatten en Browning, had nooit mogen werken. Het vereiste dat de verdedigers zouden slaapwandelen terwijl de indringers Het Kanaal overstaken, dat ze zich redelijk passief gedroegen tijdens de drie uur durende aanwezigheid in Frankrijk van een kleine, slecht bewapende groep die door een serieuze Duitse tegenaanval met gemak zou zijn verpletterd, om dan te berusten in de trage ontsnapping over Het Kanaal zonder te worden lastiggevalen door Luftwaffe of Kriegsmarine. Maar om wonderbaarlijke redenen weerstond Biting alle mogelijke rampspoed, die zo veel andere speciale oorlogsoperaties wel had getroffen. Het verhaal is bemoedigend, aangezien het over gewone mensen gaat die zich prima weten te redden, ook onder moeilijke omstandigheden. Ik sta sceptisch tegenover het woord ‘held’, dat in de kranten van de eenentwintigste eeuw dagelijks wordt misbruikt: toen ik redacteur was, werden op onze pagina’s mensen alleen ‘helden’ of ‘heldinnen’ genoemd na mijn expliciete toestemming. Maar zij die hebben bijgedragen aan de kleine overwinning in Bruneval, van wie er velen later in het conflict sneuvelden, waren werkelijk helden. En het is een genoegen hen hier te eren.

Max Hastings
Chilton Foliat, West Berkshire, en Datai, Langkawi, Maleisië
november 2023

Over de tijdsaanduidingen

In 1942 liep de klok op het Europese vasteland een uur voor op de Britse, net als nu. In dit verhaal zijn alle tijden gestandaardiseerd op de tijd in het Verenigd Koninkrijk en op de 24 uursaanduiding, zoals toegepast door de strijdkrachten; dus 9 uur 's morgens is 0900 enzovoort. Maar tijdsaanduidingen hieronder voor gebeurtenissen in Frankrijk zijn onbetrouwbaar, dit vanwege tegenstrijdige of onnauwkeurige gegevens, en soms zijn het alleen maar indirecte gegevens; het zijn nog de beste schattingen die ik kan bedenken.

I

Reg

Ver van de slagvelden van de Tweede Wereldoorlog werd een onzichtbaar conflict uitgevochten tussen rivaliserende geheime diensten, zeemachten, luchtmachten en wetenschappen. Allemaal trachtten ze op voorsprong te komen in de elektronische wedloop, die almaar belangrijker aan het worden was in het bepalen van de afloop van een gevecht, vooral op zee en in de lucht. Hoewel draadloze interceptie in de eerdere ‘Great War’, de Eerste Wereldoorlog, al een behoorlijk grote rol had gespeeld in de Engels-Duitse zee­strijd, was er nu pas technologie in ontwikkeling die de oorlogvoerende partijen in staat stelde vijanden te ontwaren die ver buiten bereik lagen van het blote oog of van de telescoop. Oorlogsschepen kregen middelen om bedreigingen zowel op het wateroppervlak als eronder te lokaliseren. De ‘Bomber Barons’, de groten van de vliegtuigbombardementen, werden steeds beter uitgerust met navigatiemiddelen en richtapparaatuur. Nog ernstiger, zeker in de ogen van regeringen die het eigen land tegen elke prijs wilden beschermen, waren de stappen die gezet werden in de technologie van de verdedigingsradar die eerst waarschuwde voor naderende vijanden en daarna luchtaanvallers volgde voor vernietiging door luchtdoelgeschut of jachtvliegtuigen.

Die Britten die wisten van de geheimen van RDF, ‘Radio Direction Finding’ – de bedrieglijke naam van de Britse radar – waren er geweldig trots op dat hun land deze technologie had ontwikkeld en haar net op tijd had weten te verbinden met een communicatienetwerk